

**UCHWAŁA NR XXXIII/253/22
RADY GMINY WRÓBLEW**

z dnia 30 września 2022 r.

w sprawie przyjęcia gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wróblew na lata 2022–2026

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 1005 i 1079) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840) Rada Gminy Wróblew uchwala, co następuje:

§ 1. 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wróblew, na lata 2022 – 2026, po zaopiniowaniu przez Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

2. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wróblew na lata 2022 – 2026 obejmuje obszar administracyjny gminy Wróblew.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Wróblew.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Andrzej Dawid

Załącznik do uchwały Nr XXXIII/253/22
Rady Gminy Wróblew
z dnia 30 września 2022 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Wróblew

na lata 2022-2026

Wróblew 2022

Spis Treści

- 1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami**
 - 2. Cel opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Wróblew na lata 2022-2026**
 - 3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce**
 - 4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego i tworzenia warunków dla sprawowania opieki nad zabytkami**
 - 5. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z programami wykonanymi na poziomie województwa łódzkiego**
 - 6. Rys historyczny**
 - 7. Symbole Gminy Wróblew**
 - 8. Zestawienie zabytków umieszczonych w Gminnej ewidencji zabytków**
 - 9. Diagnoza stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Wróblew**
 - 10. Dziedzictwo kultury niematerialnej**
 - 11. Bilans walorów dziedzictwa kulturowego Gminy Wróblew**
 - 12. Założenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wróblew**
 - 13. Najważniejsze aspekty ochrony wartości kulturowych Gminy Wróblew**
 - 14. Cele i kierunki i działania**
 - 15. Wskazania do dokumentów wyższego rzędu**
 - 16. Możliwe źródła finansowania**
 - 17. Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków przez gminę**
 - 18. Instrumenty wykorzystywane do realizacji programu opieki nad zabytkami**
 - 19. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami**
- Podsumowanie*

Wstęp

Program stanowi dokument polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te określone są w odniesieniu do całej gminy Wróblew jako jednostki podziału administracyjnego. Dotyczą one nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, a rolą programu jest wzbudzenie w lokalnej społeczności świadomości wspólnoty kulturowej poprzez uświadamianie mieszkańcom znaczenia lokalnych wartości historycznych i kulturowych.

1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 7 ust.1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1991 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.), zadaniem własnym gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, które obejmują m.in. sprawy z zakresu ochrony zabytków. Z treści art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 ze zm.), wynika, że wójt ma obowiązek sporządzić gminny program opieki nad zabytkami na okres 4 lat. Następnie po zaopiniowaniu Programu przez wojewódzkiego konserwatora zabytków przyjmuje rada gminy. Z przepisów art. 87 ust.4 wynika, że upowszechnienie dokumentu następuje poprzez jego ogłoszenie w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

2. Cel opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Wróblew na lata 2022-2026

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wróblew na lata 2022 – 2026 uwzględnia uwarunkowania ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego i ma na celu:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W dokumencie zawarto zamierzone modelowanie indywidualnego – lokalnego dziedzictwa kulturowego i eksponowanie jego zasobów, co przyczyni się do propagowania dorobku kultury materialnej i niematerialnej, zacieśniania więzi lokalnych, podtrzymywania obyczajów i podniesienia atrakcyjności rekreacyjnej Gminy Wróblew. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Wróblew na lata 2022– 2026 (*zwany dalej Programem*) określa kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami: wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych działań organizacyjnych,

finansowych, promocyjnych i ochronnych. Istotnym celem programu jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy. Aby program mógł być w pełni realizowany, ważne jest zaangażowanie mieszkańców w opiekę nad zabytkami, za które odpowiedzialne będą władze gminy. Program powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Tak sprecyzowany cel główny potrzebuje silnego analitycznego współdziałania i zaangażowania jednostek i instytucji odpowiedzialnych za ochronę zabytków, propagowanie kultury, edukację oraz poprawę stanu zabytków. Pozwoli to na:

- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa regionalnego i lokalnego i wzmocnienie więzi społeczności lokalnych,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- pozyskiwanie i wykorzystywanie dostępnych funduszy pomocowych, w tym z Unii Europejskiej,

Współdziałanie środowisk samorządowych, konserwatorskich i lokalnych przy realizacji Programu przynieść powinna wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, polepszenie stanu obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, ostatecznie prowadząc do wzrostu rozwoju społeczno-gospodarczego. Poza tym, podjęcie systemowych działań dotyczących wszystkich wymienionych elementów składających się na dziedzictwo kulturowe przyczyni się do powstania wyniku synergii, co pozytywnie wpłynie na rezultat docelowy.

Ochrona zabytków oznacza działania organów administracji publicznej mające na celu m.in. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających zachowanie zabytków, właściwe zagospodarowanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek ich wartości. Zadaniem władz samorządowych jest również uwzględnianie zadań ochronnych we wszystkich dokumentach planistycznych oraz przy kształtowaniu środowiska. Ustawa wyróżnia ochronę obiektów i obszarów zabytkowych, sprawowaną przez administrację publiczną i opiekę nad zabytkami, scedowaną na właścicieli lub posiadaczy zabytków. Zatem z mocy prawa udział w działaniach ochronnych, pracach ratowniczych i zapobiegawczych został powierzony organom władzy państwowej wszystkich jednostek, od Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego po Wójta oraz właścicieli i posiadaczy zabytków. Zakładanym rezultatem wdrażania Programu będzie polepszanie stanu obszarów i obiektów ujętych w Gminnej ewidencji zabytków przyjętej zarządzeniem Wójta Gminy Wróblew a także promocja najcenniejszych obszarów Gminy.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków (art. 22 ust.1). Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa (art. 22 ust.2). Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku (art. 22 ust.3). Wójt Gminy Wróblew prowadzi aktualną Gminną Ewidencję Zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy (art. 22 ust.4), przyjętą Zarządzeniem Nr ROO.0050.58.2019 Wójta Gminy Wróblew z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Wróblew.

Zgodnie z art. 22 ust.5, w Ewidencji tej zostały ujęte następujące zabytki:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zabytki ruchome:

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje zabytek ruchomy, jako „rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących

świadeł minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Do zabytków ruchomych podlegających ochronie i opiece zalicza się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, prezentujące minione kierunki artystyczne oraz inne obiekty niebędące w pełni dziełami sztuki (np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła, obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne, przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i ordery, militaria, pamiątki historyczne, przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami). Ponadto, prócz obiektów wchodzących w skład wyposażenia budowli, także ich wystrój architektoniczny nazywany jest zabytkiem ruchomym (np. rzeźby, płaskorzeźby, malowidła ścienne, mozaiki, sztukaterie i detal architektoniczny: gzymsy, obramowania otworów okiennych i drzwiowych oraz rzeźby ogrodowe, fontanny, kapliczki i krzyże przydrożne, drogowskazy kamienne, nagrobki itp.).

Rejestr Zabytków Ruchomych prowadzony jest podobnie jak Rejestr Zabytków Nieruchomych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela zabytku lub z obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę. Do rejestru zabytków nieruchomych nie wpisuje się obiektów znajdujących się w inwentarzu muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego. Do zabytków ruchomych z terenu gminy Wróblew należy wyposażenie kościołów.

Zabytki archeologiczne:

Na terenie gminy Wróblew zlokalizowane są stanowiska archeologiczne określone w ewidencji jako: AZP 68-43, AZP 69-43, AZP 69-44, AZP 70-43, AZP 70-44, AZP 71-43, AZP 71-44, ewidencję. Szczegółowa lokalizacja stanowisk archeologicznych dostępna jest w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi.

Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Wróblew przedstawiono w poniższej tabeli.

Lp.	Miejscowość	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska miejscowości	Nazwa	Chronologia
AZP 68-43					
1.	Tubądzin	12	3	Ślad osadnictwa	pradzieje
				Ślad osadnictwa - kultura polska	średniowiecze
				Osada - kultura polska	XVI-XVIIw.
2.	Tubądzin	13	4	Ślad osadnictwa - kultura polska	wczesne średniowiecze
				Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.
3.	Tubądzin	14	5	Osada - kultura polska	wczesne średniowiecze
				Punkt osadniczy - kultura polska	nowożytność
4.	Tubądzin	15	6	Ślad osadnictwa - kultura polska	późne średniowiecze
				Punkt osadniczy - kultura polska	nowożytność
5.	Inczew	16	10	Ślad osadnictwa - kultura pucharów lejkowatych	neolit
				Osada - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
				Osada - kultura prapolska	wczesne średniowiecze
				Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.
6.	Tubądzin - Rudnik	17	7	Ślad osadnictwa - kultura polska	średniowiecze
				Ślad osadnictwa - kultura polska	XVII-XVIIIw.
AZP 69-43					
7.	Dziebędów	1	1	Cmentarzysko - kultura pomorska	okres lateński
8.	Dziebędów	2	2	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
				Osada - kultura prapolska	XI-XIVw.
				Osada - kultura polska	XVI-XVIIIw.
9.	Dziebędów	3	3	Punkt osadniczy - kultura pomorska	okres lateński
				Osada - kultura prapolska	XI-XIIIw.
				Osada - kultura polska	XVI-XVIIIw.
10.	Kolonia Dziebędów	5	1	Punkt osadniczy - kultura pomorska	okres lateński
11.	Kolonia Dziebędów	6	2	Punkt osadniczy - kultura przeworska	okres późnolateński
				Punkt osadniczy - kultura przeworska	okres rzymski
				Osada - kultura polska	nowożytność
12.	Kolonia Dziebędów	7	3	Punkt osadniczy	pradzieje
13.	Kolonia Dziebędów	8	4	Ślad osadnictwa	pradzieje
14.	Kolonia Dziebędów	9	5	Ślad osadnictwa - kultura prapolska	XI-XIIIw.
15.	Dziebędów	12	4	Punkt osadnictwa - kultura pomorska	okres lateński
				Osada - kultura polska	nowożytność
16.	Dziebędów	13	5	Punkt osadnictwa	pradzieje
17.	Tubądzin	14	1	Dwór - kultura polska	nowożytność
18.	Dziebędów	15	6	Ślad osadnictwa	pradzieje
19.	Dziebędów	16	7	Punkt osadnictwa - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
				Osada - kultura polska	nowożytność

20.	Bliźniew	17	2	Punkt osadnictwa - kultura polska	1783
21.	Bliźniew	18	3	Osada - kultura polska	nowożytność
22.	Bliźniew	19	1	Ślad osadnictwa - kultura łużycka	III-IV okres epoki brązu
23.	Kolonia Brudzew	20	1	Ślad osadnictwa	epoka kamienia
				Osada - kultura prapolska	XI-XIIIw.
24.	Kolonia Brudzew	21	2	Ślad osadniczy	pradzieje
25.	Kolonia Brudzew	22	3	Ślad osadniczy	epoka kamienia
26.	Kolonia Brudzew	23	4	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
27.	Kolonia Wąglczew	24	1	Ślad osadniczy	epoka kamienia
				Punkt osadniczy	pradzieje
				Ślad osadniczy - kultura polska	nowożytność
28.	Kolonia Wąglczew	25	2	Ślad osadniczy	pradzieje
29.	Kolonia Wąglczew	26	3	Ślad osadniczy - kultura polska	średniowiecze
30.	Kolonia Wąglczew	27	4	Ślad osadniczy	pradzieje
				Ślad osadniczy - kultura polska	nowożytność
31.	Kolonia Wąglczew	28	5	Punkt osadniczy - kultura przeworska	okres rzymski
				Osada - kultura polska	XI-XIIIw.
32.	Bliźniew	29	4	Ślad osadniczy	pradzieje
33.	Dziebędów	30	8	Osada - kultura polska	XIV-XVw.
34.	Dziebędów	31	9	Ślad osadniczy	pradzieje
35.	Słomków Mokry	32	1	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
36.	Słomków Mokry	33	2	Punkt osadniczy	pradzieje
				Osada - kultura prapolska	XI-XIIIw.
37.	Słomków Mokry	34	3	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
38.	Słomków Mokry	35	4	Ślad osadniczy - kultura prapolska	XI-XIIIw.
39.	Słomków Mokry	36	5	Punkt osadniczy - kultura przeworska	okres rzymski
				Osada - kultura polska	XIV-XVw.
				Osada - kultura polska	XVI-XVIIIw.
40.	Słomków Mokry	37	6	Punkt osadniczy - kultura pomorska	okres lateński
41.	Słomków Mokry	38	7	Punkt osadniczy - kultura łużycka	halsztat
42.	Kolonia Wąglczew	39	6	Punkt osadniczy - kultura łużycka	halsztat
43.	Kolonia Wąglczew	40	7	Punkt osadniczy	pradzieje
44.	Kolonia Wąglczew	41	8	Osada - kultura polska	XIV-XVw.
45.	Słomków Mokry	42	8	Ślad osadnictwa	pradzieje
				Osada - kultura polska	nowożytność
46.	Słomków Mokry	43	9	Osada - kultura polska	XIV-XVw.
				Dwór - kultura polska	nowożytność
47.	Inczew	44	1	Punkt osadniczy - kultura przeworska	okres rzymski
				Osada - kultura polska	nowożytność
48.	Inczew	45	2	Punkt osadniczy - kultura przeworska	okres rzymski
				Osada - kultura polska	XIV-XVw.
				Osada - kultura polska	nowożytność
49.	Inczew	46	3	Punkt osadniczy - kultura przeworska	okres rzymski

				Osada - kultura polska	nowożytność
50.	Tubądzin	47	2	Ślad osadniczy - kultura przeworska	okres rzymski
51.	Inczew	48	4	Punkt osadniczy - kultura prapolska	wczesne średniowiecze
52.	Inczew	49	5	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
				Osada - kultura prapolska	XI-XIIIw.
				Osada - kultura polska	XVI-XVIIIw.
53.	Inczew	50	6	Ślad osadniczy	pradzieje
54.	Inczew	51	7	Ślad osadniczy - kultura polska	nowożytność
55.	Inczew	52	8	Gródek - kultura polska	średniowiecze
56.	Słomków Suchy	53	1	Osada - kultura polska	średniowiecze
57.	Zawadki	54	1	Cmentarzysko - kultura pomorska	okres lateński
				Osada - kultura polska	nowożytność
58.	Kolonia Sędzice	55	1	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
				Osada - kultura polska	nowożytność
59.	Panowice	56	1	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
60.	Panowice	57	2	Ślad osadniczy	pradzieje
61.	Kobierzycko	58	3	Osada - kultura prapolska	wczesne średniowiecze
				Kopiec dziękczynny - kultura polska	XIXw.
62.	Kobierzycko	59	2	Ślad osadnictwa - kultura łużycka	III-IV okres epoki brązu
63.	Kobierzycko	60	4	Ślad osadnictwa - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
				Ślad osadnictwa - kultura polska	nowożytność
64.	Kobierzycko	61	1	Ślad osadnictwa - kultura łużycka	III-IV okres epoki brązu
65.	Sędzice	62	2	Dwór - kultura polska	XIXw.
66.	Sędzice	63	1	Cmentarzysko - kultura przeworska	okres rzymski
67.	Inczew	64	9	Ślad osadnictwa	epoka żelaza (?)
68.	Inczew	65	2	Ślad osadnictwa - kultura łużycka	halsztat
AZP 69-44					
69.	Kościerzyn	1	1	Cmentarzysko - kultura pomorska	okres lateński
70.	Kościerzyn	3	2	Ślad osadnictwa	neolit
71.	Kolonia Kościerzyn	36	1	Osada - kultura łużycka	halsztat
72.	Kolonia Kościerzyn	37	2	Cmentarzysko - kultura łużycka	epoka brązu
				Ślad osadnictwa - kultura przeworska	okres lateński
73.	Kolonia Kościerzyn	38	3	Ślad osadnictwa - kultura ?	?
74.	Kolonia Kościerzyn	39	4	Cmentarzysko - kultura przeworska	okres rzymski
75.	Kolonia Kościerzyn	40	5	Ślad osadnictwa - kultura łużycka	IV-V okres epoki brązu
76.	Kolonia Kościerzyn	41	6	Osada - kultura przeworska	okres rzymski
77.	Kościerzyn	42	3	Ślad osadnictwa	?
78.	Wróblew	43	1	Osada - kultura polska	XIII-XIVw.
79.	Wróblew	44	2	Osada - kultura pomorska	okres lateński
80.	Kościerzyn	45	4	Cmentarzysko - kultura łużycka	epoka brązu/żelaza
81.	Kościerzyn	46	5	Ślad osadnictwa - kultura przeworska	okres rzymski
82.	Wróblew	47	3	Ślad osadnictwa - kultura ?	?

83.	Wróblew	48	4	Gród - kultura prapolska	XI-XVw.
84.	Kościerzyn	49	6	Osada - kultura przeworska	okres rzymski
85.	Kolonia Kościerzyn	56	7	Gródek - kultura polska	XIV-XVw.
86.	Kolonia Kościerzyn	57	8	Ślad osadnictwa	?
87.	Kościerzyn	65	7	Dwór obronny - kultura polska	nowożytność
AZP 70-43					
88.	Próchna/Żurawiec	1	1	Cmentarzysko - kultura ceramiki sznurowej	neolit
89.	Wąglczew	2	1	Cmentarzysko - kultura przeworska	okres rzymski
90.	Wąglczew	3	2	Osada - kultura polska	nowożytność
91.	Sadokrzyce Małe	4	1	Osada - kultura polska	XIII-XIVw.
				Osada - kultura polska	nowożytność
92.	Wąglczew	5	3	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
				Osada - kultura polska	nowożytność
93.	Wąglczew	6	4	Ślad osadnictwa	pradzieje
94.	Sadokrzyce Duże	7	1	Punkt osadniczy - kultura polska	XIXw.
95.	Sadokrzyce Duże	8	2	Osada - kultura polska	średniowiecze
				Osada - kultura polska	nowożytność
96.	Sadokrzyce Duże	9	3	Ślad osadniczy	pradzieje
97.	Próchna/Żurawiec	10	2	Ślad osadnictwa	epoka kamienia
98.	Oraczew Mały	11	1	Osada - kultura polska	średniowiecze
				Dwór - kultura polska	nowożytność
99.	Oraczew Mały	12	2	Ślad osadnictwa	epoka kamienia
100.	Oraczew Mały	13	3	Osada - kultura polska	nowożytność
101.	Oraczew Wielki	14	1	Ślad osadnictwa	pradzieje
102.	Wąglczew	15	4	Ślad osadnictwa	epoka kamienia
103.	Dąbrówka Zgniła	16	1	Cmentarzysko - kultura łużycka	halsztat
104.	Mantyki	17	1	Cmentarzysko - kultura łużycka	halsztat
105.	Dąbrówka Zgniła	18	2	Osada - kultura polska	nowożytność
106.	Dąbrówka Zgniła	19	3	Cmentarzysko - kultura przeworska	okres rzymski
107.	Mantyki	20	2	Dwór - kultura polska	XIXw.
AZP 70-44					
108.	Józefów Mały	9(34)	2	Ślad osadnictwa - kultura łużycka	nieokreślona
				Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.
109.	Józefów Mały	10	3	Cmentarzysko - kultura łużycka	IVEB-halsztat D
				Ślad osadnictwa - kultura polska	nowożytność
110.	Smardzew	12(18)	4	Cmentarzysko - kultura pomorska	okres lateński
				Ślad osadniczy - kultura polska	nowożytność
111.	Smardzew	13(26)	2	Punkt osadniczy - kultura pomorska	okres lateński
				Ślad osadnictwa - kultura przeworska	okres rzymski
112.	Smardzew	14(19)	11	Cmentarzysko - kultura pomorska	okres lateński
				Cmentarzysko - kultura przeworska	okres rzymski
				Ślad osadnictwa - kultura polska	nowożytność
113.	Charłupia Wielka	20(23)	4	Cmentarzysko - kultura łużycka	IV-V okres epoki brązu
				Punkt osadniczy - kultura polska	nowożytność

114.	Charłupia Wielka	21	11	Ślad osadnictwa - kultura przeworska	okres rzymski
				Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.
115.	Charłupia Wielka	22	12	Osada - kultura prapolska	wczesne średniowiecze
116.	Charłupia Wielka	23	13	Ślad osadnictwa - kultura łużycka	halsztat
				Osada - kultura przeworska	okres lateński/wczesny rzymski
117.	Smardzew	26(14)	1	Osada - kultura łużycka	halsztat
				Osada - kultura przeworska	okres wczesny rzymski
118.	Smardzew	25(13)	3	Cmentarzysko - kultura łużycka	IV-V okres epoki brązu
				Punkt osadniczy - kultura łużycka	XVII-XVIIIw.
119.	Charłupia Wielka	30(36)	6	Cmentarzysko - kultura łużycka	halsztat
				Osada - kultura polska	XVII-XVIIIw.
120.	Charłupia Wielka	31(32)	7	Ślad osadnictwa	epoka kamienia
				Cmentarzysko - kultura przeworska	okres rzymski
121.	Charłupia Wielka	38(21)	9	Punkt osadniczy - kultura pomorska	okres lateński
				Ślad osadnictwa - kultura polska	nowożytność
122.	Rakowice	50(20)	1	Punkt osadniczy - kultura pomorska	okres lateński
123.	Smardzew	52(27)	5	Osada - kultura polska	nowożytność
124.	Józefów Mały	54(33)	1	Punkt osadniczy - kultura łużycka	halsztat
				Punkt osadniczy - kultura przeworska	okres rzymski
125.	Rakowice	55(35)	2	Osada - kultura łużycka	halsztat
126.	Charłupia Wielka	56(22)	1	Dwór obronny - kultura polska	XV-XVIIw.
127.	Charłupia Wielka	57	3	Grodzisko (kopiec w łąkach) - kultura polska	średniowiecze
128.	Rakowice	58(25)	3	Punkt osadniczy - kultura łużycka	halsztat
129.	Charłupia Wielka	59	2	Cmentarzysko ciałopalne - kultura pomorska/łużycka	nieokreślona
130.	Charłupia Wielka	60	5	Ślad osadnictwa - kultura prapolska	średniowiecze
131.	Smardzew	64	6	Cmentarzysko kurhanowe - kultura trzebieńska	II okres epoki brązu
132.	Smardzew	65	7	Cmentarzysko ciałopalne	nieokreślona
				Osada	nieokreślona
133.	Smardzew	66	8	Cmentarzysko ciałopalne - kultura łużycka	halsztat
134.	Smardzew	67	9	Cmentarzysko ciałopalne - kultura przeworska	okres późny rzymski
135.	Smardzew	68	10	Gródek stożkowy - kultura polska	wczesne średniowiecze
AZP 71-43					
136.	Rowy	27	1	Osada - kultura polska	XVII-XVIIIw.
137.	Rowy	28	2	Ślad osadnictwa - kultura polska	średniowiecze
				Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.
138.	Rowy	29	3	Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.
139.	Rowy	30	4	Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.
140.	Rowy	31	5	Ślad osadnictwa - kultura polska	średniowiecze
				Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.
141.	Rowy	32	6	Osada - kultura polska	XVII-XVIIIw.
142.	Gęsówka	33	1	Punkt osadniczy - kultura polska	średniowiecze
				Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.

143.	Gęsówka	34	2	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
				Ślad osadnictwa - kultura polska	średniowiecze
				Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.
144.	Gęsówka	35	3	Punkt osadniczy - kultura polska	XVII-XVIIIw.
AZP 71-44					
145.	Buczek	3	1	Ślad osadnictwa - kultura polska	średniowiecze
146.	Józefów	22	1	Ślad osadnictwa - kultura janiślawicka	mezolit
147.	Józefów	23	2	Punkt osadniczy - kultura ceramiki sznurowej	neolit
148.	Józefów/Grobelna	25	3	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu
149.	Józefów	26	4	Ślad osadnictwa	pradzieje
150.	Józefów Mały	27	1	Ślad osadnictwa	pradzieje
151.	Józefów Mały	28	2	Punkt osadniczy - kultura łużycka	epoka brązu / halsztat
				Cmentarzysko - kultura przeworska	okres rzymski
152.	Izabela	49	1	Ślad osadnictwa	epoka kamienia

Organami ochrony zabytków są:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

1) Realizacja zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami wynika z:

- Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) zgodnie z art. 5: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju” oraz w art. 6 ust. 1: "Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju",
- Ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz. U. z 2022, poz. 840 i późn. zm.) to podstawowa regulacja prawna dotycząca ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego w Polsce. W ustawie tej został określony przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia gminnego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach a także organizację organów ochrony zabytków. W ustawie określono także podział kompetencji w zakresie ochrony zabytków.
- Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 547 z późn. zm.). W strategii rozwoju województwa uwzględnia się cel jakim jest zachowanie wartości środowiska kulturowego oraz m.in. rozwijanie tożsamości lokalnej, zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń oraz kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.
- Ustawy z dnia 8 marca 1991 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.), zadaniem własnym gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, które obejmują m.in. sprawy z zakresu ochrony zabytków (art.7 ust.1 pkt 9).

2) Poza wymienionymi ustawami, istnieje szereg aktów prawnych, które regulują działania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami. Należą do nich:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2022 poz. 503).

Ustawa ta precyzuje, co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy uwzględnić wymagania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, a także dóbr kultury współczesnej.

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2021 poz. 2351 z późn. zm.).

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny i podkreśla fakt, że obiekt budowlany należy projektować i budować, zapewniając ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2021 poz. 1973)

Ustawa wskazuje, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych. Dodatkowo ustanawia, iż prognoza oddziaływania na środowisko, sporządzana przy okazji opracowywania: polityk, strategii, planów lub programów powinna: określać, analizować i oceniać przewidywane, znaczące oddziaływanie na środowisko, a także zabytki.

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2022 poz. 916 z późn. zm.)

Ustawa określa m. in. procedury dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską. Wojewódzki konserwator zabytków wydaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenów nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2021 poz. 1899 z późn. zm.)

Ustawa mówi, że jednym z celów publicznych jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz precyzuje, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. 2020 poz. 194)

W rozumieniu niniejszej ustawy działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury. Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. Ustawa określa, że sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury oraz, że prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym.

- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2022 poz. 1327 z późn. zm.)

Ustawa informuje, że gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe/stowarzyszenia.

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach zawierają:

- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2022 poz. 385 z późn. zm.)

Ustawa zawiera zapisy o przechowywaniu, zabezpieczaniu i udostępnianiu zabytków. Ustawa mówi, iż Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, zakres, formy i sposób ewidencjonowania zabytków w muzeach.

- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2019 poz. 1479)

Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy, które zawiera:

- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 2020, poz. 164).

Narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli. Nadzór nad narodowym zasobem archiwalnym sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego za pośrednictwem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

3) Inne akty wykonawcze i rozporządzenia:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 30, poz. 259),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. z 2020 roku, poz. 1901),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 roku Nr 212, poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie udzielania dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014, poz. 110),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 roku Nr 89, poz. 510),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2019 poz. 1886),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2019 poz. 1721 ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2021 poz. 81).

- 4) Należy również podkreślić, że poza regulacjami prawnymi wymienionymi powyżej, istnieje cały szereg innych przepisów, które nie regulują wprost zasad ochrony zabytków, jednak normują według swojej właściwości zasady postępowania w przypadku obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w ewidencjach zabytków, obiektów znajdujących się na terenie stref ochrony lub dotyczą innych problemów związanych z ochroną zabytków.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego i tworzenia warunków dla sprawowania opieki nad zabytkami

Cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wróblew w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego są spójne z celami na szczeblu krajowym i są również kompatybilne z dotychczasowymi założeniami. Dotychczasowy krajowy program opieki nad zabytkami wyznaczał cele i kierunki działań polegających na wzmocnieniu ochrony i opieki nad materialną częścią dziedzictwa kulturowego. W swoich priorytetowych celach ma poprawę stanu zabytków, a przede wszystkim uporządkowanie działań w sferze ochrony zabytków poprzez stosowanie podstawowych zasad konserwatorskich:

- 1) „Po pierwsze nie szkodzić”.
- 2) Maksymalnie szanować oryginalną substancję zabytkową i wszystkie jej wartości (materialne
- 3) i niematerialne).
- 4) Minimalizować niezbędną ingerencję (powstrzymywać się od działań niekoniecznych).
- 5) Usuwać to i tylko to, co na oryginał działa niszcząco.
- 6) Zachować czytelność i odróżnialność ingerencji.
- 7) Dochowywać odwracalności metod i materiałów.
- 8) Wykonywać wszelkie prace zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Powyższe zasady dotyczą postępowania konserwatorów, pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych. W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały wyznaczone następujące cele:

1. W zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami

- pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych; określenie kategorii i stopnia zagrożeń;
- pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych; określenie kategorii i stopnia zagrożeń;
- pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego; określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych;
- objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki;
- pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa; określenie kategorii i stopnia zagrożeń;
- ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami;
- ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach; doskonalenie, rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej oraz społecznej ochrony i opieki nad zabytkami;
- udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

2. W zakresie działań o charakterze systemowym:

- powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, urbanistyczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa;

- realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe, obejmujące dobra kultury i natury; stworzenie warunków pełnoprawnego partnerstwa Polski w strukturach jednostek unijnych, wyspecjalizowanych w ochronie dziedzictwa i krajobrazu kulturowego;
- przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego, wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce; wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania;
- wypracowanie metod zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym w szczególności obiektami z listy światowego dziedzictwa UNESCO i pomnikami historii oraz parkami kulturowymi;
- wypracowanie systemu stałego podnoszenia jakości prac prowadzonych w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami.

3. W zakresie systemu finansowania:

- stworzenie stabilnego i przejrzystego systemu finansowania, zasilanego środkami pochodzącymi nie tylko z budżetu, ale także z odpisów podatkowych, podatków płaconych przez użytkowników obiektów zabytkowych, w tym z usług turystycznych, z kar za niszczenie i nieprawidłowe użytkowanie zabytków i z innych źródeł.

4. W zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

- stworzenie systemu stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji; stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych;
- gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa;
- wytworzenie mechanizmów wiążących naukę z praktyką; wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego; wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

5. W zakresie kształcenia i edukacji:

- utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony;
- zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego;
- weryfikacja wszystkich dotychczas na drodze pozaakademickiej nabytych uprawnień poprzez stworzenie systemu akredytacji i uznawalności wykształcenia;
- kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa;
- budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków;
- upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej; tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

6. W zakresie współpracy międzynarodowej:

- wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie;
- oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości, w szczególności „Europy – wspólnego dziedzictwa kultury”, w którym wyzwaniem stanowią „obszary dwu - lub wielokulturowe”; troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

7. Celami Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest - zrównoważenie rozwoju kultury w regionach, w tym:

1. Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
2. Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury.
3. Wzrost udziału kultury w PKB.
4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.
5. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury.
6. Wzrost uczestnictwa w kulturze.
7. Rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych.
8. Efektywna promocja twórczości.
9. Promocja polskiej kultury za granicą.
10. Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem.
11. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej w systemie upowszechniania kultury.
12. Rozwój przemysłów kultury: kinematografia, media, wydawnictwa, fonografia, design.

8. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Dokument przyjęty uchwałą nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. stanowi najważniejszy akt dotyczący ładu przestrzennego Polski. Założonym celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, bowiem decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu;
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na obszarach o niższym reżimie ochronnym;
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

Koncepcja wskazuje, że wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy.

9. Cele Wojewódzkie

Na poziomie wojewódzkim opracowano następujące dokumenty o charakterze strategicznym:

- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego
- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim.
- Program Rozwoju Turystyki w Województwie Łódzkim.
- Program Rozwoju Kultury w Województwie Łódzkim.

1) Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego

W dokumencie tym zapisano, że kierunek rozwoju województwa łódzkiego to region spójny terytorialnie i wizerunkowo, kreatywny i konkurencyjny w skali kraju i Europy, o najlepszej dostępności komunikacyjnej, wyróżniający się atrakcyjnością inwestycyjną i wysoką jakością życia. W Strategii wyznaczono cele, jak sama nazwa wskazuje, strategiczne, odpowiadające im cele operacyjne oraz strategiczne kierunki działań: Aktywne społeczeństwo obywatelskie, z dobrym dostępem do usług publicznych, sprzyjające włączeniu społecznemu.

- Rozwój społeczności lokalnych, m.in. poprzez wspieranie szkoleń, programów edukacyjnych, konkursów promujących postawy prospołeczne, wspieranie działań na rzecz dobra wspólnego, w szczególności wśród młodzieży, zaangażowania lokalnych instytucji publicznych we współpracę z mieszkańcami, stymulowanie rozwoju indywidualnej i korporacyjnej filantropii, wspieranie podnoszenia kompetencji liderów społecznych i animatorów działań społecznych, itp.;
- Wzmacnianie tożsamości regionalnej: kształtowanie świadomości regionalnej i lokalnej opartej na historycznej i kulturowej różnorodności, m.in. poprzez podnoszenie poziomu wiedzy historycznej o regionie na wszystkich etapach edukacji szkolnej, organizowanie konkursów na temat wiedzy o regionie, wspieranie szkoleń animatorów kultury, promocję i wspieranie rozwoju twórczości folklorystycznej, w tym szczególnie festiwali o zasięgu krajowym i międzynarodowym, warsztatów rękodzieła ludowego, tradycyjnych produktów regionalnych, inicjowanie tworzenia parków kulturowych i „żywych skansenów”; wzmacnianie rozwoju funkcji symbolicznych, m.in. poprzez kreowanie walorów przestrzeni, zasobów, produktów i wydarzeń symbolicznych, wspieranie realizacji zintegrowanych projektów inicjowanych m.in. przez Lokalną Grupę Działania oraz inne lokalne środowiska, promocję walorów kulturowych i przyrodniczych regionu, promocję i objęcie patronatem produktów i wydarzeń kulturalnych.

Wysoki standard i dostęp do usług publicznych.

Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji, m.in. poprzez wspieranie działań na rzecz podnoszenia bazy kultury, infrastruktury turystycznej, w tym szlaków turystycznych, wspieranie cyfryzacji zasobów i usług turystyki, kultury oraz zasobów dziedzictwa kulturowego; rozwój usług kultury, sportu, turystyki i rekreacji, m.in. poprzez wspieranie tworzenia zintegrowanych produktów turystycznych, promocję istniejących produktów turystycznych, wspieranie szkoleń na rzecz podniesienia jakości świadczonych usług kultury, turystyki, rekreacji, stymulowanie działań w zakresie rozszerzenia oferty kulturalnej instytucji kultury, wspieranie wydarzeń kulturalnych o randze krajowej i międzynarodowej, wspieranie podnoszenia kompetencji kadr sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji, wspieranie sieci współpracy podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz rozwoju kultury.

Zrównoważony rozwój przestrzenny regionu z silnie powiązaniem systemem osadniczym, nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami środowiska przyrodniczego.

Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego poprzez rewitalizację zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych, w tym rewitalizacja zabytkowych układów przestrzennych oraz obiektów zabytkowych, m.in. poprzez wsparcie dla tworzenia i realizacji zintegrowanych projektów obejmujących kompleksową odnowę obszarów, organizację warsztatów i konferencji na temat możliwości rozwiązywania problemów na obszarach zdegradowanych, wspieranie prac konserwatorskich, prowadzących do odnowy obiektów i obszarów zabytkowych oraz wykorzystania obiektów zabytkowych na cele kulturalne, społeczne, edukacyjne, turystyczne, gospodarcze, wreszcie organizowanie konkursów na najlepiej prowadzone rewitalizacje i rewaloryzacje; kształtowanie krajobrazu kulturowego, w tym zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, zapobieganie procesom chaotycznej urbanizacji oraz propagowanie dobrych wzorców architektury regionalnej, m.in. poprzez stymulowanie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, studiów historycznych i katalogów budownictwa regionalnego, formułujących zasady kształtowania ładu przestrzennego, wspieranie konkursów na najlepsze projekty urbanistyczne, dotyczące zagospodarowania przestrzeni publicznych, promocję walorów krajobrazu kulturowego, zwłaszcza mogących tworzyć symbole miejsca.

2) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego :

Dokument ten, opracowany z perspektywą do 2030 r., został przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego, aby chronić tożsamość regionalną, budowaną poprzez pielęgnowanie i kultywowanie wartości lokalnej kultury materialnej i niematerialnej, które są jednym z istotnych elementów dziedzictwa kulturowego, w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego ujęto m.in. wymagania ładu przestrzennego, urbanistyki i architektury, wymagania ochrony środowiska przyrodniczego, ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury. Województwo łódzkie posiada ogromne walory krajobrazu kulturowego oraz przyrodniczego, jednak wraz z upływem czasu następuje ich degradacja. Aby zapobiec negatywnym oddziaływaniom i ich skutkom, ważne jest by dbać o stan tego krajobrazu, a także kształtować jego wartości.

3) Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim:

Aktualny Wojewódzki Program zostanie przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego określi strategiczne cele i zadania w zakresie ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa łódzkiego, kształtując tym samym politykę rozwoju regionu. Obecnie trwają konsultacje opracowanego projektu. Wizją tego dokumentu jest m.in. region wyróżniający się różnorodnością walorów dziedzictwa kulturowego i spuścizny dziejowej, stanowiących podstawę wielokulturowej tożsamości województwa łódzkiego. W programie wskazano, że omówiony cel strategiczny jest możliwy do zrealizowania poprzez skoordynowane działania wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, instytucji odpowiedzialnych za ochronę zabytków, a także właścicieli obiektów zabytkowych.

4) Program Rozwoju Turystyki w województwie łódzkim:

Jako cel nadrzędny Programu Rozwoju Turystyki postawiono wykreowanie atrakcyjnego turystycznie wizerunku regionu, poprzez realizację kompleksowego zespołu działań organizacyjnych, inwestycyjnych i promocyjnych. Aby wykonać postawione zadania należało określić i zanalizować występujące w tym obszarze trudności. W tym celu przeprowadzono strategiczną diagnozę, która pozwoliła na wyodrębnienie dwu węzłowych problemów rozwoju turystyki:

- brak turystycznego wizerunku województwa łódzkiego, wynikający m.in. z powszechnego zarówno wśród lokalnej społeczności, jak i turystów przekonania o niskiej atrakcyjności turystycznej regionu;
- niewystarczających produktach turystycznych województwa. Deklarowanym celem tych działań jest wsparcie projektów, mających na względzie rewitalizację oraz zabezpieczenie elementów

dziedzictwa materialnego na terenie województwa łódzkiego z uwzględnieniem potrzeb ruchu turystycznego. Zachowanie tych elementów powinno być realizowane w taki sposób, aby możliwe było wprowadzanie funkcji turystycznych a wymogi konserwatorskie zostały w pełni spełnione. Dokładna inwentaryzacja obiektów zabytkowych w Łódzkiem, wraz z wyróżnieniem przeznaczonych do wykonywania funkcji turystycznych, powinna być podstawą do prowadzenia wszelkich prac konserwatorsko-budowlanych. Kluczowym zadaniem winno być określenie priorytetów inwestycyjnych, z których najważniejszym jest zajęcie się obiektami znajdującymi się w najgorszym stanie, ale mającymi stosunkowo duży potencjał w wykorzystaniu dla turystyki oraz obiektami o kluczowym znaczeniu dla rozwoju regionalnej oferty kulturalnej.

5) Program Rozwoju Kultury w województwie łódzkim

Program został przyjęty przez Zarząd Województwa Łódzkiego 25 czerwca 2014 r. Celem tego programu jest wytyczenie kierunków polityki kulturalnej w województwie. Samorząd Województwa Łódzkiego przyjmuje na siebie rolę inicjującą i koordynującą politykę kulturalną regionu, a ponadto pełnić ma funkcję inspirującą samorządy lokalne oraz wszelkich nadawców i odbiorców komunikatów kultury do współdziałania na rzecz rozwoju regionu. Program dzieli się na dwie części: diagnostyczną (syntetycznie podsumowującą dotychczasowe diagnozy dla obszaru kultury w województwie łódzkim) oraz część strategiczną. W pierwszej części zebrano wnioski z przeprowadzanych spotkań sektorowych i opracowanych badań stanu kultury w województwie, wskazano też najważniejsze trendy rozwojowe, sporządzono analizę SWOT. W drugiej części znajduje się opis założeń programowych, celów, rekomendowanych działań i informacja o wdrażaniu Programu.

5. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z programami wykonanymi na poziomie województwa łódzkiego

Program jest spójny z dokumentami programowymi województwa łódzkiego m.in. „Wojewódzkim programem opieki nad zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020 – 2023”. Odzwierciedla on pożądaný stan województwa pod względem zachowania i właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego, a jego osiągnięciu ma sprzyjać realizacja założonych celów operacyjnych, takich jak:

- atrakcyjność krajobrazu kulturowego
- zintegrowany system zarządzania dziedzictwem kulturowym
- tożsamość wielokulturowa regionu.

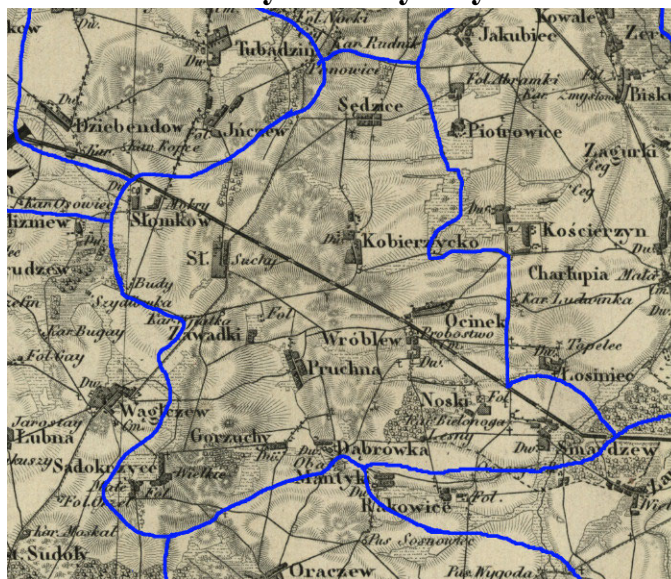
Cele strategiczne polityki rozwoju województwa łódzkiego ukierunkowują zakres niezbędnych działań, w perspektywie roku 2030, pozwalających na wykorzystanie potencjałów i niwelowanie barier rozwojowych, zdiagnozowanych jako strategiczne wyzwania rozwojowe. Odnoszą się do działań realizowanych w sferze gospodarczej, społecznej, przestrzennej, uwzględniając współzależność procesów rozwojowych zachodzących w ramach tych trzech sfer.

Dodatkowo wskazano jeden cel horyzontalny: Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzany region. Skuteczne działania podejmowane w sferze zarządczej pozytywnie oddziałują na realizację wskazanych powyżej celów strategicznych oraz pozwolą na skuteczną realizację Strategii i optymalizację procesów rozwojowych. W ramach tego celu działania będą skoncentrowane na poprawie funkcjonowania administracji publicznej oraz rozwoju współpracy na różnych poziomach zarządzania, szczególnie współpracy samorządu wojewódzkiego i samorządów lokalnych.

Istotą tego celu będzie prowadzenie zintegrowanej polityki rozwoju, zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju, poprzez wzmacnianie potencjału endogenicznego miast i obszarów wiejskich, podniesienie ich atrakcyjności osadniczej, niwelowanie barier rozwojowych, zapobieganie peryferyzacji. Kluczowe znaczenie będzie przy tym miało poszanowanie zasad ochrony środowiska, w tym najwartościowszych elementów środowiska przyrodniczego, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu. Polityka zrównoważonego rozwoju pozwoli na zaspokojenie potrzeb obecnych mieszkańców województwa łódzkiego i zachowanie najcenniejszych elementów środowiska dla przyszłych pokoleń. Osiągnięcie efektu synergii w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego będzie następowało z poszanowaniem walorów przestrzeni.

Gmina Wróblew podejmuje i prowadzi działania, mające na celu przede wszystkim zrównoważony rozwój kultury, poprawę stanu zabytków oraz promocję dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Wróblew. Cele i kierunki działań wskazane w niniejszym Programie są zgodne z celami określonymi w dokumentach strategicznych szczebla krajowego, wojewódzkiego oraz powiatowego.

6. Rys historyczny

Główną siedzibą Gminy jest wieś Wróblew. Przeszłość tej miejscowości ściśle związana była z ziemią sieradzką, traktowaną jako oddzielna jednostka historyczna, leżąca między Wielkopolską, Mazowszem, Małopolską. Ziemia ta była ważnym ośrodkiem tworzenia się państwa polskiego władzy książęcej. Źródła archeologiczne wskazują, że w okresie wczesnego średniowiecza (XI - XIII w.) istniała tu osada. Miejscowość ta zostaje wspomniana już w 1330 r. przy okazji potwierdzenia przez księcia sieradzkiego Przemysława nabycia przez Chwałę z Dąbrówki części miejscowości od jego rodziny. Wróblew była wsią szlachecką. Jej pierwszymi właścicielami byli Wróblescy, stąd nazwa, fundatorzy kościoła p. w. św. Piotra i Pawła, następni właściciele to: Malscy, Załuskowscy. W 1793 r. dzisiejszy obszar gminy znajdował się w prowincji zwanej Prusami Południowymi, należał do departamentu kaliskiego i powiatu warckiego. Od 1807 r. obszar ten wchodził w skład Księstwa Warszawskiego, znajdując się nadal w powiecie warckim i departamencie kaliskim, a od 1816 r. należał do Królestwa Kongresowego. Siedzibą władz gminy Wróblew został w 1859 roku. We wsi przed pierwszą wojną światową (1910 r.) powstało jedno z pierwszych kółek rolniczych należące do Towarzystwa Kółek Rolniczych im. S. Staszica, a więc niezależne od kurateli dworu. W roku 1912 z inicjatywy chłopów skupionych wokół pisma Zaranie powstała Kasa Spółdzielcza. W okresie pierwszej wojny światowej omawiany teren został zajęty przez wojska niemieckie. Po jej zakończeniu w latach 1919-1939 Wróblew znajdował się w województwie łódzkim, w skład którego wchodził powiat sieradzki. W okresie drugiej wojny światowej i okupacji hitlerowskiej ludność Wróblewa, podobnie jak mieszkańcy okolicznych wsi położonych na zachód od rzeki Warty, opuściła swe domy, chroniąc się wraz ze swoim dobytkiem na prawym brzegu rzeki Warty. We wsi pozostali nieliczni. Po przełamaniu przez Niemców frontu na Warcie mieszkańcy Wróblewa zaczęli powoli powracać do swych domostw. Gmina Wróblew znajdowała się w powiecie kaliskim rejencji łódzkiej należącej do nowoutworzonego okręgu Rzeszy o nazwie Kraj Warty. Ta nowa jednostka administracyjna została utworzona na mocy dekretu Hitlera z 26 października 1939 roku. Prowadzona tam przez władze niemieckie polityka ludnościowa, spowodowała, że w 1940 roku gmina Wróblew objęta została zakrojonymi na szeroką skalę wysiedleniami ludności polskiej. W myśl planów namiestnika okręgu, Arthura Greisera, Kraj Warty miał być całkowicie zgermanizowany oraz miano go sprowadzić do roli dostawcy przede wszystkim surowców, żywności i taniej siły roboczej dla innych regionów Rzeszy. We wsi istniał posterunek żandarmerii niemieckiej, który pacyfikował okoliczne wsie, jego funkcjonariusze dokonywali morderstw na Polakach. Wyzwolenie miejscowości nastąpiło 23.01.1945 r. Po wojnie Wróblew nadal pełnił funkcję ośrodka gminnego. W 1954 r. obszar obecnej gminy został podzielony na cztery gromadzkie rady narodowe z siedzibami we wsiach: Wróblew, Wąglczew, Charlupia Wielka, Słomków Mokry. W 1975 roku został dokonany zasadniczy przełom w dotychczasowym modelu administracji terenowej. 28 Maja Sejm uchwalił ustawę o dwustopniowym podziale administracyjnym państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych, która zniosła powiaty i wprowadziła 49 województw oraz 2365 gmin. Dopiero jednak pod wpływem idei samorządowych oraz w wyniku gruntownych przemian społecznych połączonych ze zmianą ustroju państwa,

na mocy ustawy z 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym, doszło do przywrócenia instytucji samorządu terytorialnego. Ustawa ta przywróciła samorząd gminny, wyraźnie nawiązując do tradycji II Rzeczypospolitej. Przywrócenie samorządu terytorialnego uzyskało od razu sankcję konstytucyjną. Jednocześnie z uchwaleniem ustawy o samorządzie terytorialnym dokonano zmiany Konstytucji z 22 lipca 1952 r. (noszącej od grudnia 1989 r. nazwę Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Na docenienie roli samorządu wskazywało już samo określenie Małej Konstytucji jako Ustawy konstytucyjnej o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym z 17 października 1992 r., która zasadniczo zastąpiła Konstytucję z 22 lipca 1952 roku. Po dokonaniu pewnych zmian w tej ustawie od 1 stycznia 1999 roku nosi ona nazwę ustawy o samorządzie gminnym. W 1998 roku przeprowadzono w ramach szerszego programu reform ustrojowych rządu Jerzego Buzka - reformę samorządową polegającą na utworzeniu dwóch wyższych szczebli jednostek samorządu terytorialnego: powiatu i województwa. Reforma weszła w życie 1 stycznia 1999 roku. Składało się na nią wiele ustaw, a przede wszystkim dwie ustawy z 5 czerwca 1998 roku: o samorządzie powiatowym oraz o samorządzie województwa. Ustawy te nawiązywały do tradycji II Rzeczypospolitej i od nowa stworzyły rzeczywisty samorząd. Utworzono dwa wyższe szczeble jednostek samorządu terytorialnego: powiaty (rozporządzeniem z 7 sierpnia 1998 roku wprowadzono 308 powiatów, równocześnie 65 miastom przyznano prawa powiatu, miastami na prawach powiatu zasadniczo zostały wszystkie miasta liczące ponad 100 tys. mieszkańców oraz te z dotychczasowych miast wojewódzkich, które utraciły status województw) i województwa (utworzono ich 16, przy czym zmieniono całkowicie kształt terytorialny województwa).

7. Symbole Gminy Wróblew

Herb Gminy Wróblew składa się z tarczy typu gotyckiego. Pole tarczy autor podzielił 3 barwami: pas górny - niebieski symbolizuje kolor nieba, na tle którego najczęściej oglądamy ptaki, pas lewy - czerwony symbolizuje kolor dojrzałych owoców jabłoni, wiśni, czereśni, pas prawy - zielony dzielony trzema ukośnymi liniami białymi - symbolizuje rzędy upraw warzywnych, kapusty, marchwi, ogórków. W godle znajduje się para wróbli (samiczka siedząca na pasie lewym, samiec siedzący na pasie prawym, widoczne z profilu zwrócone do siebie głowami) w kolorze jasno szarym, usytuowane są one centralnie w pasie górnym - ptaki, których nazwa przypomina nazwę gminy, po lewej stronie tarczy znajdują się 3 kwiaty jabłoni w kolorze białym usytuowane w rzędzie pionowym na pasie lewym - przedmioty przypominające o związku gminy z sadownictwem. Uchwała nr XX/77/96 Rady Gminy we Wróblewie z dnia 30 grudnia wprowadza zmiany w statucie Gminy Wróblew. Na wniosek Komisji Spraw Społecznych RG uchwała, iż do statutu dodaje się informację o posiadaniu przez Gminę herbu - wykonanego przez mgr sztuki Jana Cegiełkę.

8. Zestawienie zabytków umieszczonych w Gminnej ewidencji zabytków

Ewidencja zabytków, w brzmieniu w/w Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 ze zm.), art. 21, jest podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Ewidencja zabytków jest uporządkowanym zbiorem opracowań, wykonywanym wg jednorodnych wzorców, stanowiącym podstawowe informacje o obiektach zabytkowych. Krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków prowadzi Generalny Konserwator Zabytków. Wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Natomiast gminną

ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) danej gminy.

Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Wróblew przedstawiono w poniższej tabeli.

GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW - GMINY WRÓBLEW 2019

Lp.	Miejscowość	Ulica / Numer posesji	Nr obrębu geodezyjnego	Nr ewid. działki	Nazwa -obiekt	Uwagi
1	CHARŁUPIA WIELKA	Chartupia Wielka 17	0002 Chartupia Wielka	334	KOŚCIÓŁ W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. BARTŁOMIEJA	Wpis do rejestru zabytków: 806/8/A z dnia 28.12.1967 r.
2	CHARŁUPIA WIELKA	Chartupia Wielka 17	0002 Chartupia Wielka	334	DZWONNICA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. BARTŁOMIEJA	Wojewódzka ewidencja zabytków
3	CHARŁUPIA WIELKA	Chartupia Wielka 17	0002 Chartupia Wielka	335	PLEBANIA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. BARTŁOMIEJA	Wojewódzka ewidencja zabytków
4	CHARŁUPIA WIELKA	Chartupia Wielka 17	0002 Chartupia Wielka	334 i 335	OROCZENIE PRZYKOŚCIELNE W OBRĘBIE MURÓW W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. BARTŁOMIEJA	Wojewódzka ewidencja zabytków
5	CHARŁUPIA WIELKA	Chartupia Wielka 102	0002 Chartupia Wielka	472/2	DWÓR W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wpis do rejestru zabytków: 807/9/A z dnia 28.12.1967 r.
6	CHARŁUPIA WIELKA	Chartupia Wielka 102	0002 Chartupia Wielka	472/2	PARK W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wojewódzka ewidencja zabytków
7	CHARŁUPIA WIELKA	Chartupia Wielka 102	0002 Chartupia Wielka	139	CMENTARZ PARAFIALNY W CHARŁUPI WIELKIEJ	Wojewódzka ewidencja zabytków
8	DZIEBĘDÓW	Dziebędów	0005 Dziebędów	256	PARK	Wojewódzka ewidencja zabytków
9	EDMUNDÓW	Edmundów 1	0027 Smardzew	505/1	DWÓR W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wojewódzka ewidencja zabytków
10	EDMUNDÓW	Edmundów 1	0027 Smardzew	505/2	PARK W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wojewódzka ewidencja zabytków
11	INCZEW	Inczew	0009 Inczew	19/33	PAŁAC W ZESPOLE PAŁACOWO-PARKOWO-FOLWARCZNYM	Wpis do rejestru zabytków 280/A z dnia 21.03.1977 r.
12	INCZEW	Inczew	0009 Inczew	19/33	PARK W ZESPOLE PAŁACOWO-PARKOWO-FOLWARCZNYM	Wojewódzka ewidencja zabytków
13	INCZEW	Inczew	0009 Inczew	19/34	POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO W ZESPOLE PAŁACOWO-PARKOWO-FOLWARCZNYM	Wojewódzka ewidencja zabytków
14	KOBIERZYCKO	Kobierzycko 50/1	0012 Kobierzycko	411	DWÓR W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wpis do rejestru zabytków 291/A z dnia 21.03.1977 r.

Lp.	Miejscowość	Ulica / Numer posesji	Nr obrębu geodezyjnego	Nr ewid. działki	Nazwa -obiekt	Uwagi
15	KOBIERZYCKO	Kobierzycko 50/1	0012 Kobierzycko	411	PARK W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wojewódzka ewidencja zabytków
16	KOBIERZYCKO	Kobierzycko 50/1	0012 Kobierzycko	411	POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wojewódzka ewidencja zabytków
17	KOŚCIERZYN	Kościerzyn 77	0013 Kościerzyn	25/14	DWÓR W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wpis do rejestru zabytków nr 416/A z 27.06.1997 r.
18	KOŚCIERZYN	Kościerzyn 77	0013 Kościerzyn	25/14	DOM ZARZĄDCY - RZĄDCÓWKA W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wpis do rejestru zabytków nr 365/A z 22.09.1988 r.
19	KOŚCIERZYN	Kościerzyn 77	0013 Kościerzyn	25/14	SPICHLERZ W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wojewódzka ewidencja zabytków
20	KOŚCIERZYN	Kościerzyn 77	0013 Kościerzyn	25/14	PARK W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wojewódzka ewidencja zabytków
21	SADOKRZYCE	Sadokrzyce 47	0022 Sadokrzyce	52/8	WIATRAK KOZŁAK	Wpis do rejestru zabytków nr 332/11/86/A z dnia 03.10.1986 r.
22	SĘDZICE	Sędzice 47	0024 Sędzice	269/12	RUINA DWORU W ZESPOLE DWORSKO - PARKOWYM	Wpis do rejestru zabytków nr 840/52/A z dnia 28.12.1967 r.
23	SĘDZICE	Sędzice 47	0024 Sędzice	269/12	RELIKTY PARKU W ZESPOLE DWORSKO - PARKOWYM	Wojewódzka ewidencja zabytków
24	SŁOMKÓW SUCHY	Solomków Suchy 14	0026 Solomków Suchy	331/2	STACJA KOLEJOWA SĘDZICE NA LINII WARSZAWSKO-KALISKIEJ	
25	TUBĄDZIN	Tubądzin 31A	0028 Tubądzin	196/10	DWÓR W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wpis do rejestru zabytków nr 852/68/A z dnia 28.12.1967 r.
26	TUBĄDZIN	Tubądzin 31A	0028 Tubądzin	196/10	OFICyna W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWYM	Wpis do rejestru zabytków nr 853/69/A z dnia 28.12.1967 r.
27	TUBĄDZIN	Tubądzin - Inczew	0028 Tubądzin 0009 Inczew	315 6	ALEJA LIPOWA PRZY DRODZE INCZEW-TUBĄDZIN	Wpis do rejestru zabytków nr 853/69/A z dnia 28.12.1967 r.
28	TUBĄDZIN	Tubądzin 36	0028 Tubądzin	300	KOŚCIÓŁ W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. WAWRZYŃCA	Wojewódzka ewidencja zabytków
29	TUBĄDZIN	Tubądzin 36	0028 Tubądzin	300	PLEBANIA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. WAWRZYŃCA	Wojewódzka ewidencja zabytków
30	TUBĄDZIN	Tubądzin 36	0028 Tubądzin	300	OTOCZENIE KOŚCIOŁA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW.	Wojewódzka ewidencja zabytków

Lp.	Miejscowość	Ulica / Numer posesji	Nr obrębu geodezyjnego	Nr ewid. działki	Nazwa -obiekt	Uwagi
					WAWRZYŃCA	
31	TUBĄDZIN	Tubądzin	0028 Tubądzin	91	CMENTARZ PARAFIALNY W ZESPOLE CMENTARZA PARAFIALNEGO	Wojewódzka ewidencja zabytków
32	TUBĄDZIN	Tubądzin	0028 Tubądzin	91	KAPLICA W ZESPOLE CMENTARZA PARAFIALNEGO	Wojewódzka ewidencja zabytków
33	WĄGLCZEW	Wąglczew 53	0032 Wąglczew	53	KOŚCIÓŁ KLASZTORNY KANONIKÓW REGULARNYCH OB. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. KLEMENSA	Wpis do rejestru zabytków nr 886/85/A z dnia 28.12.1967
34	WĄGLCZEW	Wąglczew 53	0032 Wąglczew	53	KLASZTOR OB. PLEBAMOA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. KLEMENSA	Wpis do rejestru zabytków nr 867/86/A z dnia 28.12.1967
35	WĄGLCZEW	Wąglczew 53	0032 Wąglczew	189	KLASZTOR OB. PLEBAMOA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. KLEMENSA	Wpis do rejestru zabytków nr 867/86/A z dnia 28.12.1967
36	WĄGLCZEW	Wąglczew 53	0032 Wąglczew	189	OTOCZENIE KOŚCIOŁA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. KLEMENSA	Wojewódzka ewidencja zabytków
37	WĄGLCZEW	Wąglczew 53	0032 Wąglczew	189	MUR KAMIENNY W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. KLEMENSA	
38	WĄGLCZEW	Wąglczew	0032 Wąglczew	252	CMENTARZ W ZESPOLE W ZESPOLE CMENTARZA PARAFIALNEGO W WĄGLCZEWIE	Wojewódzka ewidencja zabytków
39	WĄGLCZEW	Wąglczew	0032 Wąglczew	252	KAPLICA GROBOWA RODZINY PSARSKICH, OB. KAPLICA CMENTARNA W ZESPOLE CMENTARZA PARAFIALNEGO W WĄGLCZEWIE	Wojewódzka ewidencja zabytków
40	WRÓBLEW	Wróblew 35	0033 Wróblew	15	KOŚCIÓŁ W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. PIOTRA I PAWŁA	Wpis do rejestru zabytków nr 870/93/A z 28.12.1967 r.
41	WRÓBLEW	Wróblew 35	0033 Wróblew	16	PLEBANIA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. PIOTRA I PAWŁA	Wojewódzka ewidencja zabytków
42	WRÓBLEW	Wróblew 35	0033 Wróblew	35	OTOCZENIE KOŚCIOŁA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. PIOTRA I PAWŁA	Wojewódzka ewidencja zabytków
43	WRÓBLEW	Wróblew	0033 Wróblew	225	CMENTARZ W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW.	Wojewódzka ewidencja zabytków

Lp.	Miejscowość	Ulica / Numer posesji	Nr obrębu geodezyjnego	Nr ewid. działki	Nazwa -obiekt	Uwagi
					PIOTRA I PAWŁA	
44	WRÓBLEW	Wróblew	0033 Wróblew	225	KAPLICA GROBOWA RODZINY NIENIEWSKICH W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. PIOTRA I PAWŁA	Wpis do rejestru zabytków nr 871/94/A z dnia 28.12.1967 r.
45	WRÓBLEW	Wróblew	0033 Wróblew	225	GROBOWIEC FELIKSA JASIEŃCZYKA RADOŃSKIEGO W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. PIOTRA I PAWŁA	Wpis do rejestru zabytków nr 871/94/A z dnia 28.12.1967 r.
46	WRÓBLEW	Wróblew 16	0033 Wróblew	60	DOM I REMIZA STRAŻACKĄ	

Zakres i formy ochrony oraz opieki nad zabytkami rejestrowymi przez ich właścicieli i użytkowników reguluje przede wszystkim ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.) oraz akty wykonawcze do ustawy, w tym m.in. rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

Obowiązek zgodnego z przepisami użytkowania i zarządzania obiektem zabytkowym spoczywa na jego właścicielu lub posiadaczu. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Niezależnie od w/w obowiązków użytkownik zabytku jest zobowiązany zawiadomić służby konserwatorskie o:

- uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;

- zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków, pozwolenia konserwatorskiego wymaga:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań archeologicznych;
- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów,
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Prace mające charakter bieżącej konserwacji, np. odświeżanie ścian we wnętrzu obiektu bez zmiany ich kolorystyki i wymiany tynków, miejscowa wymiana instalacji np. gniazd elektrycznych, kranów itp., wymiana powojennego wystroju wewnątrz bez naruszania zabytkowej substancji obiektu, nie wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, jedynie zgłoszenia właściwemu konserwatorowi.

Właściciel lub posiadacz zabytku może wystąpić do właściwego konserwatora zabytków o wydanie w formie pisemnej zaleceń konserwatorskich, pomocnych w przygotowaniu dokumentacji projektowej czy sformułowaniu zakresu planowanych prac. Zalecenia konserwatorskie mają na celu określenie sposobu korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także określenie zakresu dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

9. Diagnoza stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Wróblew

A) Dworki:

1. Dwór w Tubądzinie

Na szczególną uwagę zasługuje *zespół dworsko - parkowy w Tubądzinie*. Dwór pochodzi z końca XVIII w. Na parterze dworu mieściła się kuchnia oraz pomieszczenia dla służby. pierwsze piętro miało charakter reprezentacyjny. Wnętrza we dworze ulegały niewielkim przemianom w końcu XIX w., w czasie okupacji, a ostatnio w trakcie remontu i przebudowy na izby muzealne. We dworze znalazła pomieszczenia Filia Muzeum Okręgowego w Sieradzu, a ściślej *Muzeum Wnętrz Dworskich*, którego otwarcie nastąpiło 25.10.1984 r. Dwór otoczony jest parkiem, który posiada walory krajobrazowe. We wsi Tubądzin na uwagę zasługuje wnętrze kościoła, a także oryginalna kapliczka z drewna, datowana na koniec XVIIIw. Dworek zajął V miejsce w konkursie „Perły w Koronie Województwa Łódzkiego 2009”.

2. Dwór w Inczewie

W Inczewie znajduje się pałac pochodzący z połowy XIX w. Po wyzwoleniu cały ponad 300 - hektarowy majątek poddano parcelacji. Pokoje i salony zamieniono na biura Gospodarstwa Rolnego w Inczewie. W latach osiemdziesiątych rozpoczęto remont pałacu. Pieniądzy wystarczyło na załatwienie dziur w dachach i wymianę stolarki. Obecnie jest własnością prywatną.

3. Dwór w Kościerzynie

Wzniesiony około 1915 r. Jest to budynek murowany, piętrowy. We dworze znajdowała się polsko - francuska biblioteka oraz archiwum rodzinne fundatora obiektu - Stanisława Prądyńskiego. Wszystko to zaginęło w czasie drugiej wojny światowej. Osobnej uwagi wymaga park o charakterze naturalistycznym, zachowany w dobrym stanie. Powierzchnia parku wynosiła 5 ha, z czego blisko 1 ha zajmowały stawy i inne wody. Użytkownikiem dworu z parkiem i pozostałymi zabudowaniami jest Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego. Stan obiektu jest bardzo dobry, gdyż aktualny użytkownik przejawia troskę o tak cenny zabytek na tym terenie.

4. Dwór w Charlupie Wielkiej

Dwór bezstylowy z połowy XIX w. w Charlupie Wielkiej. Zbudowany przez rodzinę Walewskich, wiele razy przebudowywany, co spowodowało, że całkowicie zatracił swój stylowy charakter, nabrał cech XIX - wiecznej kamienicy mieszczańskiej. Przez pewien okres mieszkał w nim Władysław Stanisław Reymont. Obecnie budynek jest własnością prywatną i znajduje się w bardzo złym stanie. Jedynym śladem dawnej świetności dworu jest oryginalna polichromia (wykonana przez Betelmana), która znajduje się w pomieszczeniu pełniącym niegdyś funkcję salonu. Bardzo interesujące jest otoczenie dworu. W zaniedbanym parku podworskim w odległości 100 m na północ od omawianego obiektu znajduje się staw. Na leżącej w jego centrum wysepce można oglądać dość tajemniczy kopiec ziemny o nieregularnym kształcie. Badania wykazały, że kopiec ten jest usypany z gruzu pozostałego po znacznie starszej budowli. Zarówno dwór i okoliczny park jest bardzo zaniedbany i zdewastowany.

B) Kościoły

1. Charlupia Wielka - Kościół p. w. Św. Bartłomieja Apostoła

Kościół parafialny p. w. św. Bartłomieja Apostoła, wzniesiony w XVIII w. z fundacji Walewskich. W kościele tym jako jedynym w byłym powiecie sieradzkim, w okresie okupacji hitlerowskiej odbywały się nabożeństwa, znajdująca się obok kościoła plebania pełniła funkcję siedziby gestapo.

2. Wróblew - Kościół p.w. Św. Piotra i Pawła

Obiekt jest drewniany, wzniesiony w XVIII w. na miejscu poprzedniego z XVII w., przebudowany w 1930 r., stosunkowo niedawno został gruntownie odnowiony przez cieśli góralskich. We wnętrzu zachował się ołtarz o charakterze barokowym Matki Boskiej adorującej Dzieciątka z XVII w. oraz Matki Boskiej Bolesnej.

3. Wąglczew - Kościół p.w. Św. Klemensa

Niezwykle cennym obiektem architektonicznym jest zespół kościelno - klasztorny w Wąglczewie. Kościół parafialny p.w. św. Klemensa został wzniesiony w XVII w. prawdopodobnie przez lokalnie działającego muratora Jerzego Hoffmana. Wyróżnia się on bogatym barokowym wnętrzem. Ciekawe są ołtarze Chrystusa, N. M. P. i świętych oraz dość rzadka ambona w kształcie łodzi i cenny sprzęt liturgiczny z XVII w. Obiekt zajął III miejsce w konkursie „Perły w Koronie Województwa Łódzkiego 2009”.

4. Tubądzin Kościół p.w. Św. Wawrzyńca

Obecny kościół św. Wawrzyńca z 1900 r., zbudowany został na miejscu drewnianego z 1726 r.

C) Inne

1. Sadokrzyce Wiatrak

Wiatrak typu koźlak we wsi Sadokrzyce. Został postawiony w roku 1920. Podczas wojny obiekt ten użytkowali Niemcy, obecny właściciel przebudował obiekt, pełni on teraz funkcję składu węgla i drewna.

D) Obszary reprezentatywne

1. Szlak rowerowy Sieradzka eSka

**Lokalna Grupa Działania „Ziemia Wieluńsko – Sieradzka.”
(dawniej LGD „Szlakiem Sieradzkiej E-ski”)**

Jest to stowarzyszenie działające na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, uwzględnia ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno – kulturowych, równość szans, rozwój turystyki oraz popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych. W skład stowarzyszenia wchodzi gminy: Biała, Wieluń, Ostrówek, Czarnożyły Mokrsko, Skomlin, Brzeźnio, Brąszewice, Wróblew i Złoczew.

LGD „Ziemia Wieluńsko - Sieradzka” określiła zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz metody ich pomiaru:

- organizacja wolontariatu,
- przydzielanie mieszkańcom aktywnych ról i konkretnych zadań w projektach (w tym także ról animatorów społecznych),
- organizowanie społeczności przez tworzenie sieci kontaktów i współpracy,
- organizowanie szkoleń, warsztatów, prezentacji, podczas których mieszkańcy mogą wystąpić nie tylko jako uczestnicy, ale także jako prelegenci,
- zajęcia plenerowe,
- imprezy integracyjne,
- konkursy z środków Programu PROW 2014-2020

10. Dziedzictwo kultury niematerialnej

1. Kultura wsi sieradzkiej z początku XXw.

Wróblew to jedna z najstarszych wsi byłego województwa sieradzkiego. Przeszłość jak i kultura tej miejscowości ściśle związana była z ziemią sieradzką. Dziś można ją poznać odwiedzając sieradzkie muzeum w którym funkcjonująca nieprzerwanie od 1957 r. wystawa etnograficzna. Jest to najstarszą ekspozycją w tym obiekcie muzealnym. Znajduje się ona na pierwszym piętrze w budynku przy ul. Dominikańskiej 2. Obecny tytuł wystawy to: „*Kultura wsi sieradzkiej XX wieku*”. Ukazuje ona wybrane segmenty sieradzkiej kultury ludowej, m.in.: dawne zajęcia gospodarskie, rękodzieło, obrzędowość oraz sztukę ludową.

Znaczna część muzealnej ekspozycji poświęcona jest rękodziełu ludowemu: stolarstwu, garncarstwu, rymarstwu, plecionkarstwu i tkactwu. Na uwagę zasługują bogato zdobione skrzynie wianne z końca XIX wieku wykonane przez lokalnych rzemieślników. Licznie prezentowane jest garncarstwo, mające długą i bogatą historię na obszarze Ziemi Sieradzkiej. Na okolicznych terenach rozpowszechnione było tkactwo. Fakt ten znalazł odzwierciedlenie w ekspozycji, gdzie prezentowane są narzędzia służące do obróbki i przetwarzania lnu i wełny. Ciekawym eksponatem są krosna z 1840 r.

Wystawiane są także tkaniny lniane i wełniane wykonane przez sieradzkie tkaczki. Ważną częścią ekspozycji jest prezentacja tradycyjnego sieradzkiego stroju ludowego, zarówno kobiecego jak i męskiego. Strój kobiecy ukazany jest w formie zimowej (opartej przede wszystkim na samodzielnie wytwarzanych tkaninach lnianych i wełnianych) oraz odmiana letnia (powstała głównie z tkanin pochodzenia fabrycznego). Oddzielne miejsce zajmuje przedstawienie stroju weselnego.

Na ekspozycji zrekonstruowane zostało wnętrze izby mieszkalnej z typowym meblowaniem oraz charakterystycznymi zdobieniami w postaci słomianych pajaków, kwiatów z bibuły oraz wycinanek. Zaaranżowana jest także scenkę dziejącą się na podwórku przed frontem chałupy krytej strzechą. Zgromadzono tam tradycyjne, w większości wykonane z drewna, narzędzia rolnicze, m.in. bronę laskową z poł. XIX w., pług kolesny z 1870 r. oraz radło ramowate z końca XIX w. Interesującymi eksponatami niewątpliwie są: ul kłodowy z początku XIX w i ul słomiany, tzw. „kuszka”.

Na wystawie prezentowane są liczne eksponaty związane z tradycją bożonarodzeniową (maski kolędników, „światy” z opłatków), zapustami oraz Wielkanocą (wózek dyngusowy, pisanki, pasyjki, kołatki). Ukazana jest także obrzędowość weselną. Zwyczaje i obrzędy zilustrowane zostały obrazami i rzeźbami autorstwa Stanisława Korpy z Rudy, jednego z najwybitniejszych sieradzkich twórców ludowych.

Część ekspozycji poświęcona jest sieradzkiej sztuce ludowej, przede wszystkim wycinance i rzeźbie. Na wystawie można podziwiać wszystkie podstawowe formy charakterystyczne dla wycinanki sieradzkiej: „cacka”, „mazury”, „różgi” oraz wycinanki pasowe. Bardzo licznie reprezentowana jest rzeźba ludowa. Można tam oglądać prace m.in Jerzego Kaczmarka z Wróblewa.

Postęp cywilizacyjny powoduje, że różne przedmioty dawnej materialnej kultury ludowej zachowały się tylko szczątkowo, często stając się elementem zdobniczym zadbane gospodarstwa czy przestrzeń publiczną. Polska kultura ludowa była i jest silnie związana z chrześcijaństwem: zachowane do dziś dawne zwyczaje i obrzędy z jednej strony dotyczą dorocznych świąt katolickich, jak przede wszystkim Boże Narodzenie i Wielkanoc, z drugiej zaś – ważnych uroczystości rodzinnych, jak chrzest, ślub czy pogrzeb, także przecież połączonych z liturgicznymi sakramentami. Na przydomowych trawnikach i klombach powstają mniejsze lub większe kapliczki i krzyże.

Na zdjęciach widnieje drewniana, ponad stuletnia kapliczka we Wróblewie-Grześlakach znajduje się na dawnym trakcie kaliskim. Posiada dwuspadowy drewniany dach pokryty blachą ocynkowaną. Ściany na zewnątrz oszalowane deskami. Drzwi dwuskrzydłowe, drewniane. Okap nad drzwiami zakończony ozdobną obróbką blacharską, zwieńczony niewielkim metalowym krzyżem. We wnętrzu kapliczki na głównym miejscu znajduje się obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, zaś na ścianach bocznych obrazy Jezusa Chrystusa i Matki Boskiej.

2. Produkty tradycyjne (regionalne)

We wcześniejszych latach zorganizowano konkurs pt. „**Produkt regionalny Gminy Wróblew**”. W ramach konkursu został wydany biuletyn ze zwycięskimi potrawami (dostępny tutaj: https://issuu.com/mariabarbarastrozik/docs/smaki_gminy).

Celem przedsięwzięcia jest zachowanie tradycyjnych dań charakterystycznych dla tutejszego regionu, w którym uprawia się głównie ziemniaki, kapustę oraz sady jabłoniowe.

Nagrodzone potrawy:

- kotlety ziemniaczane z kapustą zasmażaną
- tort jabłkowo-śmietanowy
- kluski żelazne z wątróbką
- tradycyjne wino rabarbarowe

Przepisy zwycięskich potraw znajdują się w biuletynie pod linkiem: https://issuu.com/mariabarbarastrozik/docs/smaki_gminy

3. Samorządowe instytucje kultury:

- Gminna Biblioteka publiczna we Wróblewie
- Gminny Ośrodek Kultury we Wróblewie

11. Bilans walorów dziedzictwa kulturowego Gminy Wróblew

W wyniku przeprowadzonej analizy zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego Gminy Wróblew można wskazać następujące elementy bilansu - analizy SWOT w zakresie dziedzictwa kulturowego.

Mocne strony:

- bogata historia obszaru, wysoka kultura niematerialna - folklor, tradycje regionu, wycinanki, muzyka,
- występowanie szlaków kulturowych i turystycznych: „Sieradzka E-ska”, ziemie dawnego Księstwa Sieradzkiego,
- obiekty zabytkowe na terenie gminy,
- eventy o charakterze kulturowym,
- działania integrujące wokół strategicznych przedsięwzięć z zakresu promocji regionu („Święto Ziemniaka” w Kościerzynie),
- bogate tradycje kulinarne, do zamieszczenia na Liście Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju,
- oferty edukacji regionalnej prowadzone przez Gminy Ośrodek Kultury we Wróblewie,
- działania Gminnego Ośrodka Kultury we Wróblewie,
- coraz lepsze wyposażenie w techniczne środki promocji – wydawnictwa, Internet, własna strona www.

Słabe strony

- zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych,
- brak aktualnego planu ochrony na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej,
- brak użytkowania niektórych obiektów zabytkowych,
- nie w pełni wykorzystane zasoby przyrodniczo – kulturowe – elementów kultury w gminie,
- brak wypracowanego produktu regionalnego,

Szanse:

- rozważenie utworzenia szlaku kulturowego po zabytkach Gminy Wróblew,
- zwiększenie oferty kulturalnej Gminnego Ośrodka Kultury we Wróblewie,
- kontynuacja prowadzonych złożonych procesów rewitalizacyjnych historycznego założenia urbanistycznego,
- ochrona, rewaloryzacja i rozwój turystyki kulturowej i pielgrzymkowej w oparciu o cenne obiekty sakralne,
- działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego Lokalnych Instytucji Kultury i Stowarzyszeń,
- współpraca z Lokalną Grupą Działania „Ziemia Wieluńsko - Sieradzka”,
- moda na folklor - podniesienie atrakcyjności obszaru poprzez kreowanie produktów i imprez o charakterze kulturowym,
- edukacja regionalna mieszkańców,

- wykorzystanie możliwości finansowania ochrony zabytków z różnych źródeł - środków unijnych, z budżetu państwa i samorządu województwa,
- wykorzystanie obiektów zabytkowych na cele komercyjne,
- wypracowanie form współpracy jednostek działających na rzecz ochrony zabytków - organów rządowych, samorządowych i organizacji społecznych,
- możliwość włączania się w krajowe, wojewódzkie programy promocji,
- naturalna chęć ludzi do poznawania świata, kultur i zwyczaj innych narodów.

Zagrożenia:

- niedostosowanie sposobu użytkowania niektórych obiektów zabytkowych do ich charakteru,
- zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych,
- utrudnienia w pozyskiwaniu środków na ochronę i zachowanie zabytków,
- niewystarczające środki finansowe w stosunku do potrzeb na ochronę i rewaloryzację obiektów i obszarów zabytkowych.

Obszar Gminy Wróblew w zakresie walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego i tożsamości regionalnej posiada bardzo duży potencjał. Ma to związek z wysokimi walorami krajobrazu kulturowego, bogatą historią, istnieniem wielu cennych obiektów kultury. Istnienie historycznych szlaków kulturowych stanowi silny potencjał terenu. Drogi pielgrzymkowe w kierunku Częstochowy powodują możliwość rozwoju turystyki pielgrzymkowej.

Wśród słabych stron Gminy Wróblew zwraca uwagę niewystarczające działanie w celu promocji elementów kultury folk, zniszczenie niektórych obiektów zabytkowych, które nieodwracalnie znikną z krajobrazu.

12. Założenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wróblew

W wyniku przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że Gmina Wróblew posiada bogate walory dziedzictwa kulturowego o znaczącej randze, które należy chronić i jednocześnie odpowiednio wykorzystywać i udostępniać społeczeństwu. Biorąc pod uwagę wymogi płynące z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku i uwzględniając zbilansowane zasoby i wartości należy stwierdzić, iż Program uwzględnia:

- ochronę walorów i wartości materialnych i niematerialnych przy jednoczesnym ich wykorzystaniu jako czynnik rozwoju obszaru Gminy Wróblew.

W tym celu należy prowadzić działania zmierzające do:

- zachowania krajobrazu kulturowego,
- dalszej rewaloryzacji cennych zespołów zabudowy, obiektów sakralnych – klasztornych oraz dworców,
- adaptacji obiektów i obszarów zabytkowych na cele edukacyjne, kulturalne i społeczne,
- tworzenia nowych atrakcji w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego Gminy Wróblew,
- wzrostu identyfikacji mieszkańców z kulturą regionu i uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych,
- poprawy społecznej akceptacji do konieczności ochrony zabytków,
- promocję zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego Gminy Wróblew.

W tym celu podjęto działania upowszechniania wyjątkowego dziedzictwa Gminy Wróblew poprzez:

- edukację regionalną mieszkańców,
- wydawnictwa i programy edukacyjne,
- digitalizację walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego,
- zamieszczenie aktualnego wykazu i zaktualizowanych kart Gminnej Ewidencji Zabytków w BIP-ie.

13. Najważniejsze aspekty ochrony wartości kulturowych Gminy Wróblew

Gmina Wróblew dysponuje niezwykle cennym dziedzictwem kulturowym w tym nieprzeciętnymi walorami krajobrazowymi co predysponuje do aktywizacji mieszkańców w sferze zachowania zabytków. Gmina Wróblew podejmie działania w następujących zakresach strategicznych:

- zachowanie tożsamości regionalnej,
- kształtowanie lokalnej dumy,
- kreowanie lokalnych produktów regionalnych,
- integracja kulturalna mieszkańców,
- edukacja mieszkańców o bogactwie lokalnego dziedzictwa,
- wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gospodarczego Gminy Wróblew,
- ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego,
- promocja,
- podniesienie rangi najbardziej wartościowych zabytków,
- trwające rewitalizacja i rewaloryzacja obszarów,
- kształtowanie wizerunku Gminy Wróblew jako obszaru o unikatowym dziedzictwie kulturowym,
- wspieranie posiadaczy obiektów zabytkowych w działaniach mających na celu poprawę stanu obiektów i ich wykorzystania na cele kulturalne, edukacyjne i społeczne,
- kreowanie produktów turystyki kulturowej.

Wszelkie przewidywane działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Wróblew rozpatrzy w następujących ujęciach:

- **studia badawcze** - wspieranie przeprowadzania prac studialnych w celu poprawy stanu obiektów i obszarów zabytkowych,
- **digitalizacja zasobów i walorów** - dalsze cyfrowe upowszechnienie dziedzictwa kulturowego Gminy Wróblew na stronach internetowych,
- **ochrona i zachowanie obiektów i obszarów zabytkowych** –prowadzenie prac w zakresie rewaloryzacji założeń zieleni, przeprowadzenie prac obiektów zabytkowych z adaptacją na cele turystyczne, kulturalne, edukacyjne i społeczne,
- **edukacja regionalna mieszkańców** poprzez organizację rekonstrukcji wydarzeń historycznych, imprez kulturowych, upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie Gminy Wróblew w lokalnych mediach, cykliczne artykuły, organizowanie wystaw, programy edukacji regionalnej w szkołach,

- **aktywizacja** - pobudzanie aktywności mieszkańców w działaniach na rzecz ochrony dziedzictwa poprzez organizację konkursów, m.in. na najciekawsze zdjęcie krajobrazu kulturowego Gminy Wróblew, najlepiej zachowany obiekt lub obszar zabytkowy, włączenie organizacji społecznych, instytucji kultury i stowarzyszeń do wspólnych starań prowadzących do polepszenia stanu dziedzictwa kulturowego,
- **kreowanie rozwoju turystyki kulturowej** - wykorzystanie walorów dziedzictwa dawnej ziemi Sieradzkiej, dworów i obiektów sakralnych dla rozwoju produktów turystycznych,
- **promocja** - wzrost aktywności w zakresie promocji i popularyzacji walorów kulturowych, wydanie folderów z informacją o zabytkach Gminy Wróblew, upowszechnianie regionalnych produktów, kreowanie pamiątek z wizerunkiem dziedzictwa Gminy Wróblew,
- **współpraca** z samorządem województwa, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie ochrony i zachowania obiektów i obszarów zabytkowych oraz tożsamości regionalnej.

14. Cele i kierunki i działania

Cel strategiczny: Cenne dziedzictwo kulturowe Gminy Wróblew podstawą dumy i motywem rozwoju.

Cel operacyjny: Kreowanie wartości i walorów Gminy Wróblew.

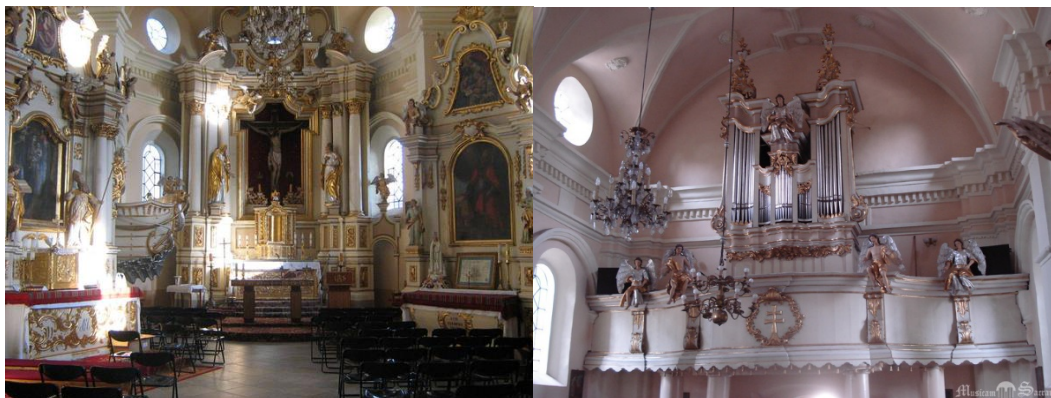
Zasoby dziedzictwa kulturowego w dobie gospodarki rynkowej posiadają nie tylko wartość historyczną, ale także wymierną wartość ekonomiczną, decydującą o potencjale gospodarczym. Tak więc świadome zarządzanie tymi zasobami i ich skuteczne wykorzystanie w połączeniu z promocją przyczynia się do rozwoju Gminy Wróblew. Dziedzictwo kulturowe materialne i niematerialne w dużej mierze kształtuje świadomość oraz współczesną kulturę. Dlatego też należy je zachować, chronić i pielęgnować ze szczególnym uwzględnieniem elementów decydujących o tożsamości i specyfice regionalnego dziedzictwa.

Działanie 1 - Zachowanie ciągłości cennych wartości dziedzictwa kulturowego.

W celu zachowania cennego dziedzictwa kulturowego Gminy Wróblew są tworzone odpowiednie warunki i procedury postępowania wspierające przeprowadzane działania rewitalizacyjne, rewaloryzacyjne i remontowe obszarów i obiektów zabytkowych. Należy kontynuować działania w celu pozyskania funduszy ze środków zewnętrznych.

Zadania: Promowanie obiektów reprezentatywnych.

W Gminie Wróblew znajdują się docenione w poprzednich latach obiekty kulturalne, m.in. Dworek w Tubądzinie i Kościół p.w. Św. Klemensa w Wąglczewie. Obiekty sakralne Gminy Wróblew stanowią cenny walor do rozwijania turystyki pielgrzymkowej. Proponuje się opracowanie całościowego projektu obejmującego wybrane obiekty sakralne takie jak wyżej wymieniony Kościół p.w. Św. Klemensa w Wąglczewie, czy Kościół p.w. Św. Piotra i Pawła we Wróblewie. Taki kierunek działań wynika z dokumentów o charakterze wojewódzkim i projekt powinien uzyskać środki na rewaloryzację.

Wnętrze kościoła p.w. Św. Klemensa w Wąglczewie

Zadanie 2: Stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym.

W celu stworzenia mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym należy nawiązać współpracę z innymi miejscowościami leżącymi na dawnej ziemi sieradzkiej oraz obiektami zabytkowych dworków w celu tworzenia wspólnych inicjatyw szlaku ułatwiającego zwiedzanie tych miejsc m.in. na trasie „Sieradzkiej E-ski”.

Zdjęcia ze szlaku „Sieradzkiej E-ski”.

Zadania 3: Przeprowadzenie prac remontowych cennych obiektów w gminie.

Kompleksowa rewitalizacja historycznych obiektów Gminy Wróblew powinna spowodować zapoczątkowanie metamorfozy innych obiektów kulturowych zlokalizowanych w okolicy gminy. Obecnie odrestaurowano budynki dworków w Tubądzinie i Kościerzynie. W dalszych realizacjach znaczącą rolę ma decyzja o podjęciu dotowania remontów pozostałych obiektów znajdujących się na terenie gminy.

Działanie 2: Realizacja konkursu na logo i hasło reklamowe Gminy Wróblew.

Gmina Wróblew planuje zorganizowanie konkursu na hasło i logo promujące i wyróżniające gminę na tle innych, którego celem jest zachęcenie społeczności lokalnej do kreatywnego działania na rzecz kultury. Takie działanie z pewnością wpłynie na poprawę wizerunku Gminy Wróblew na tle innych jednostek administracyjnych. Uczestnikami konkursu będą mogli być mieszkańcy całej Gminy Wróblew. Pomimo, iż Gmina Wróblew posiada swój herb, uznano, że w XXI w. rozpoznawalne logo reklamowe i chwytny slogan pozwolą na lepsze kojarzenie i rozpoznawanie danego miejsca.

Zadanie 1: Kreowanie poczucia tożsamości regionalnej.

Kształtowanie poczucia tożsamości regionalnej z całą pewnością wpłynie na zacieśnianie więzi społeczności lokalnej i poczucia własnej wartości. Gmina Wróblew na kanwie bogatej historii i tradycji może kultywować swoje walory niematerialne i wartości materialne.

Zadanie 2: Wykreowanie pamiątek regionalnych.

Należy poszukiwać pomysłów tworzenia lokalnych pamiątek np. inspirowanych lokalnym folklorem, gier miejskich, pocztówek z wizerunkiem charakterystycznych obiektów i krajobrazów regionu oraz innych specjałów lokalnych. Jednym z nich jest organizacja konkursu fotograficznego, który ma za zadanie ukazać uroki terenów gminy. Zdjęcia laureatów mogą zostać wydane w formie wyżej wspomnianych pocztówek.

Działanie 3: Opracowanie i upowszechnianie zbioru lokalnych przepisów.

Cennym dziedzictwem kultury niematerialnej omawianego obszaru są lokalne przepisy związane z dziedzictwem kulturowym obszaru. Teren gminy znanych jest głównie z upraw ziemniaków, kapusty i sadów jabłoniowych, które stały się symbolem Gminy Wróblew i ich uprawa powinna być kontynuowana przez pokolenia. Potrawy regionalne były już nagradzane „Tygielkiem smaku” m.in. na Targach Naturalnej Żywności NATURA FOOD. Produkty regionalne decydują o kolorycie, odrębności i specyfice wyodrębnionego obszaru stanowiąc jego bogactwo kultury kulinarnej, dlatego należy prowadzić działania w celu wpisania specjałów lokalnych na Listę Produktów Tradycyjnych.

Działanie 4: Organizacja imprez o charakterze kulturowym.

Gmina Wróblew organizuje lub jest współorganizatorem imprez o charakterze kulturowym, do których należą m.in. koncerty muzyczne organizowane w ramach tzw. „Dni Wróblewa” oraz „Święto Ziemniaka” w Kościerzynie, na którym często prezentowane są regionalne specjały. Organizacja imprez kulturowo – folklorystycznych takich jak np. festyny, festiwale, koncerty, odpusty, powoduje zwiększenie identyfikacji mieszkańców z kulturą regionu. Udział twórców i artystów powodują rozwój rzemiosła ludowego i wzmocnienie podregionu etnograficznego. Odbywające się imprezy będą silnie promowane na terenie Gminy Wróblew, województwa i kraju. Te rodzaje eventów powinny być w dalszym ciągu podtrzymywane i promowane, prowadzą bowiem do propagowania historii i kultury regionu.

Działanie 5: Edukacja regionalna mieszkańców.

Zachowanie i propagowanie dziedzictwa winno odbywać się przy współudziale społeczności regionalnej. Dlatego trzeba podjąć działania w celu propagowania wiedzy o zabytkach i zasadach ochrony. Należy umacniać w mieszkańcach Gminy Wróblew poczucie tożsamości poprzez identyfikowanie specyfiki i odrębności regionalnej. Szczególną uwagę należy zwrócić na edukację w zakresie dziedzictwa kulturowego poczynając od szkół, gdzie dzieci i młodzież trzeba zachęcać do poznawania historii swojego regionu. Kolejną ważną grupą, do której należy kierować te działania są właściciele i użytkownicy zabytków. Dzięki takim działaniom możliwa jest organizacja corocznej imprezy „Święto Ziemniaka” na terenie, na którym zlokalizowany jest Dworek w Kościerzynie.

15. Wskazania do dokumentów wyższego rzędu

Rekomendacje do Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami wynikające z opracowanego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wróblew.

Wnioskuje się o uwzględnienie w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami:

- leżących na terenie podregionu kulturowego ziemi sieradzkiej i Gminy Wróblew,
- rewitalizacji historycznych i reprezentatywnych obiektów, m.in. dworków i kościołów,
- konieczności wykonania zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych w obiektach zabytkowych:
- rewaloryzacji założeń zieleni,
- szlaków kulturowych i turystycznych, m.in.: Sieradzka E-ska”
- rozwoju turystyki pielgrzymkowej w oparciu o cenne obiekty sakralne, z uwzględnieniem zabytkowych kościołów i kapliczek,
- promocji specjałów do zarejestrowania jako produkty lokalne.

16. Możliwe źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wróblew

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady, które zawiera Rozdział 7. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz.840 z późn. zm.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

1) Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane, m.in. z następujących źródeł:

- z budżetu gminy finansowanie odbywa się w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.), lub dotyczy stanowisk archeologicznych odkrytych na terenie będącym własnością gminy;
- z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.);
- z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.);
- z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art.77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.) w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy;
- z dotacji unijnych;
- od fundacji;
- od osób fizycznych, prawnych, kościelnych.

2) Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz.U. 2022 poz. 840 ze zm.) dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają

- oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.
- Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:
- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

3) Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dysponuje instrumentami finansującymi działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego na mocy przyjętych rozwiązań wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020”. Jednym z trzech instrumentów wdrażania przyjętych celów częściowych są Narodowe Programy Kultury, w tym Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”. Określony jest on poprzez podprogramy, priorytety i działania, które MKiDN realizuje w corocznie ogłaszanych programach.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków. Mimo, że są one ogłaszane każdego roku, zakres merytoryczny i tematyczny w poszczególnych latach zasadniczo nie ulegał zmianie.

17. Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków przez gminę

W okresie obowiązywania *Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wróblew na lata 2022-2026*, gmina przeznaczy środki na konserwację zabytków zdobyte ze źródeł publicznych lub prywatnych. Będą one przeznaczane na cele wyznaczone przez administrujących zabytkowymi obiektami. Na bieżąco wg potrzeb wykonywane będą prace renowacyjne obiektów umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Biorąc pod uwagę korzystne położenie gminy oraz dużą ilość obiektów posiadających wartości zabytkowe Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy.

18. Instrumenty wykorzystywane do realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w Programie będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- 1) prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub włączenie do

wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;

- 2) finansowych – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy lub znajdujących się w trwałym zarządzie jej jednostek lub zakładów budżetowych, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, w zależności od możliwości finansowych gminy;
- 3) koordynacji – obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa i gminy, współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- 4) społecznych – obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- 5) kontrolnych – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

19. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy, w celu przyjęcia go Uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Wójt będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań programu i przedstawiał je Radzie Gminy.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji programu, uwzględniająca:

- ilość wykonanych zadań przyjętych do realizacji;
- efektywność wykonania zadań;
- wartość finansową zrealizowanych zadań;
- zakres współpracy z osobami i jednostkami odpowiedzialnymi za zabytki.

Podsumowanie

Rekomendacje wynikające z Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wróblew na lata 2022-2026 powinny zostać wprowadzone w zapisy wszystkich dokumentów strategicznych i planistycznych Gminy Wróblew. Zakłada się, że cele określone w Programie będą osiągnięte w wyniku współpracy władz gminy z Łódzkim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami i związkami, których działania obejmują m.in. ochronę dziedzictwa kulturowego. W dokumentach określających politykę zachowania dziedzictwa kulturowego na szczeblu krajowym proponuje się uwzględnienie Gminy Wróblew jako obszaru cennego kulturowo. W nowej edycji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim proponuje się uwzględnić wszystkie wskazania zawarte w rozdziale dotyczącym rekomendacji do dokumentów krajowych i wojewódzkich.